היינטיקער נומער האַלט 6 זייטן

№ 32 (דריטער יאָרגאַנג) פרייז 15 גראָשן

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
BIALER WOCHENBLAT

ביאַלער וואָכנבלאַט

נאַציאָנאַל געזעלשאַפטלעך וואָכנבלאַט פאַר ביאַלע-פּאָדל. און אומגעגנט.

אַבאָנאַמענטס-פרייז:
מאָנאַטלעך . . . . . 35 גראָשן
פערטל-יערלעך . . . . . 1.00 זל.
אין אויסלאַנד:
פערטל-יערלעך . . . . . 1 דאָלאַר
אַנאָנסן-פרייז:
פאַר אַ פּעטיט-שורה אין טעקסט . 40 גראָשן
" " " פאַרן טעקסט . 20 "
" " " נאָכן טעקסט . 15 "
פאַרן אינהאַלט פון די אַנאָנסן און אָפענע בריוו איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטלעך.
די צייטונג טראָגט נישט קיין געשעפטס-כאַראַקטער און איז נישט אייגנטרעכנס אויף פאַרדינסט.
אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען:
Red. „BIALER WOCHENBLAT"
Biała-Podl., Grabanowska 39.
Konto rozrach. № 1.
Skrz. poczt. 26.

ביאַלע-פּאָדל., מיטוואָך, ערב ראש-השנה פ' האזינו תרצ"ו, 16 סעפּטעמבער

Biała-Podlaska, dnia 16 września 1936 r.

אַלע אונזערע גוטע פריינט, מיטאַרבעטער, קאָרעספּאָנדענטן, אַבאָנענטן, לייענער אין לאַנד און אין אויסלאַנד
ווינטשן מיר
אַ כתיבה וחתימה טובה
רעדאַקציע
ביאַלער וואָכנבלאַט

אַ יאָר פון גליק און צופרידנקייט
ווינטש איך דער פאַמיליע **קאָנאָפּני** אין פּאַריז
ז. יאַקובאָווסקי.

האַרציקע ניי-יאָר-ברכות
מיין ליבער מוטער, טייערער שרה'לען, ליבע ברידער, פריינט, גוטע פריינט, חברים און באַקאַנטע אומעטום וווּ זיי געפינען זיך
ווינטשט
חיים דוד מיאָדעק

אַ כתיבה וחתימה טובה
ווינטשן מיר די ה"ה: **שמואל גאָלדשטיין**
און זיין פריינט **מאַקס יפה** אין דאַללאַס-טעקסאַס
בית-לחם-קאָמיטעט אין ביאַלאַ פּאָדל.

אַ כתיבה וחתימה טובה
ווינטשן מיר די **יידישע גמינע** אין ביאַלע
גלייכצייטיק דאַנקען מיר פאַר די 5 גילדנדיקע שטיצע יעדע וואָך
קאָמיטעט פון בית-לחם אין ביאַלע.

אונזערע אַלע פריינט און באַקאַנטע אין לאַנד און אין אויסלאַנד ווינטשן מיר אַ גוט, גליקלעך יאָר
סאָניע און מיכאַל האָפּער.

אונזער נעווערטער קליענטעלע ווינטשן מיר
אַ כתיבה וחתימה טובה
לאַבאָראַטאָריום „האָפּפּעראָזאַ".

לשנה טובה תכתבו!
אונזערע האַרציקסטע ווונטשן צום נייעם יאָר שיקן מיר אונזער זון און ברודער וועלוול מיט זיין פרוי און קינד אין ניו-יאָרק (אַמעריקע)
נטע שוסטער און פרוי
ברידער, שוועסטער און שוואָגער.

אַ כתיבה וחתימה טובה!
אַלע אונזערע פריינט, באַקאַנטע און ג' קליענטעלע צום נייעם יאָר
נטע אַלטביר ומשפחתו.

לשנה החדשה מברכת אני את הורי, ידידי ומכירי בא"י ובגלות בשנה טובה מאושרת
רחל ליסטגאַרטן (תל-אביב).

אַ כתיבה וחתימה טובה
אַלע מיינע פריינט ווי אויך קליענטן צום נייעם יאָר
חוה קאַוווע (צייטונגס-קיאָסק).

האַרציקע ניי-יאָר-ווינטשן אונזער מוטער, ברודער, שוואָגער און שוועגערין מיט די קינדערלעך אין ארץ-ישראל, די גאַנצע פאַמיליע און באַזונדערס פרוי און ה' קאַשעמאַכער
ווינטשן
משה, רבקה ווייסבראָט און קינדער.

מיין ליבן זון יעקב קאָהן, פרוי און אירע עלטערן און שוועסטער, ווינטש איך אַ כתיבה וחתימה טובה
פּראַדל קאָהן.

אַ כתיבה וחתימה טובה
ווינטשן מיר אונזערע ליבע קינדער, שוועסטער, ברודער, שוועגערין און שוואָגער אין תל-אביב
עלטערן, שוועסטער, ברידער, שוועגערין פייגענבוים.

אונזער ליבן ברודער, שוואָגער, שוועגערין און קינדער ראָזענבוים אין תל - אביב
אַ כתיבה וחתימה טובה
אשר פייגענבוים און פאַמיליע.

אונזער גוטן פריינט **אלתר ווינבערג** און **פאַמיליע** אין תל-אביב ווינטשן מיר
אַ כתיבה וחתימה טובה
אשר פייגענבוים און פאַמיליע.

לאחיותנו, אחינו וגיסנו ולכל ידידינו הננו שולחים את
ברכת שנה החדשה
משפחת יעקובובסקי.

מיינע ליבע זין, איינינקלעך און אור-איינינקלעך, מיינע ברידער, ברודערס קינדער אין אַמעריקע —
ווינטשן מיר
אַ כתיבה וחתימה טובה און אַ גוט יאָר
ביילע און גיטל גאָלדשטיין.

אונזערע קרובים און פריינט אין לאַנד און אין אויסלאַנד ווינטשן מיר אַ כתיבה וחתימה טובה אַ גוט, געזונט און גליקלעך יאָר
ביילע און גיטל גאָלדשטיין.

לראש השנה הנני מברך את אחי שמואל כעת בוואַרשאַ את אחי שמעי' באמעריקא, את קרובי, משפחתי וידידי במדינתנו ובחוץ-לארץ, אותם וכל הנלוים אליהם
בכתיבה וחתימה טובה בשנת גאולה וישועה
יעקב מרדכי גאָלדשטיין.

מיין ליבן זון שמואל קאָהן, פרוי און קינדער (פּאַריז) ווינטש איך אַ כתיבה וחתימה טובה
פּראַדל קאָהן.

אַ כתיבה וחתימה טובה
ווינטשן מיר די פאַמיליע **ווייסבראָט** אין פּתח תקוה
פערל און חנינא קאַשעמאַכער.

אַ כתיבה וחתימה טובה
ווינטש איך אַלע גוטע פריינט און געשעפטס-קונדן
פירמע קאַמלעט.

אונזערע ברידער, ברודערס קינדער און אייניקל אין אַמעריקע ווינטשן מיר צום נייעם יאָר
אַ כתיווה'ט און אַ גוט גליקלעך יאָר
אסתר און לייבל בלאַנקליידער.

אונזערע קרובים און פריינט אין לאַנד און אין אויסלאַנד — ווינטשן מיר צום נייעם יאָר
אַ כתיבה וחתימה טובה
אסתר און לייבל בלאַנקליידער.

צו דער חתונה פון פרל' **פייגע האָפּער**
מיט ה' **יעקב גאָלדצווייג**
ווינטשן מיר זיי אַ גליקלעכע צוקונפט
די עלטערן — אַ סך נחת
פאַמיליע ראָדזינסק.

אונזער פעטער **דוד האָפּער** און **פאַמיליע**
צו דער חתונה פון זייער טאָכטער און שוועסטער
פייגע מיט ה' **יעקב גאָלדצווייג**
ווינטשן מיר אַ האַרציקן מזל-טוב און פיל נחת
דאָס יינגע פּאָר — אַ גליקלעכע צוקונפט
אסתר און שיע זדאַנאָוויטש
פריידל לייבמאַן (מעזריטש)

בלימה אדלערשטיין ישראל דובעצקי
חתונה געהאַט
בריסק, ד. 8. 9. 1936.

צו דער חתונה פון אונזער ליבער טאָכטער און שוועסטער **בלימה** מיט **ישראל דובעצקי**
מזל-טוב און אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן
מוטער, שוועסטער און ברידער.

אונזער שוועגערין און מומע צו דער חתונה פון איר טאָכטער **בלימה אדלערשטיין**
ווינטשן מיר פיל גליק
די יינגע פּאָר — אַ גליקלעכע צוקונפט
פאַמיליע גערשקאָפּ
בלימה און משה פייגענבוים

בלימה אדלערשטיין!
צו אייער חתונה מיט ה' ישראל דובעצקי – מזל - טוב
שוועסטער קראַמאַרזש.

צו דער חתונה פון
פרל' בלימה אַדלערשטיין מיט ה' ישראל דובעצקי
ווינטשן אַ האַרציקן מזל - טוב
רבקה און משה ווייסבראָט.

צו דער חתונה פון ישראל דובעצקי
מיט פרל' בלימה אַדלערשטיין
ווינטשן אַ האַרציקן מזל - טוב
חיה שרה, יצחק ווינגאַרטען.

צו דער חתונה פון פרל' בלימה אַדלערשטיין
מיט ה' ישראל דובעצקי
ווינטשט דאָס יינגע פּאָר אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן
די עלטערן – פיל גליק
פאַמיליע בערמאַן.

בלימה!
מזל - טוב
די פאַמיליע — פיל גליק
צירל האַנדעלמאַן.

בלימה!
צו דיין חתונה מיט ה' דובעצקי
ווינטשן מיר דיר אַ גליקלעכע צוקונפט
און דער פאַמיליע – אַ סך נחת
פעסל און יעקב ראָטבוים.

בלימה און ישראל!
צו אייער חתונה אַ האַרציקן מזל-טוב
די עלטערן — פיל נחת
ישראל דזיענציאָל.

בלימה!
גליק - ווונטשן צו דיין חתונה נעם אָן פון
בלימה קאַליכשטיין.

צו דער חתונה פון
ה' יעקב גאָלדצווייג מיט פרל' פייגע האָפּער
ווינטשן מיר אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן
די עלטערן — פיל נחת
לאה, אברהם און הערשל נוכאָוויטש.

צו דער חתונה פון אונזער חבר
יעקב גאָלדצווייג ווינטשן מיר אַ האַרציקן מז"ט
און אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן
ברײנע בערמאַן, י. באַרענבוים,
ח. י. בערמאַן (לאָמאַז).

פאַמיליע האָפּער!
צו דער חתונה פון אייער טאָכטער פייגע
מיט ה' יעקב גאָלדצווייג אונזערע האַרציקסטע ווונטשן
דעם יינגן פּאָר – אַ גליקלעכע צוקונפט
שלמה האָפּער און פאַמיליע
פאַמיליע קאַהאַן (כאָטילאָוו)

KINO ALBA — „דער גאָלעם"

די קהלה־וואַלן אין ביאַלע

געענדיקט זיך ז׳ ׳ טאַראַראַם, געענדיקט זיך ׳ער געפילדער — די קהלה־וואַלן זענען פאַר־איבער.

— דער רעזולטאַט פון די וואַלן האָט קיינעם נישט איבעררעשט. סאיז געווען צו דערוואַרטן, דאָס אויפן אַלאַרם, אַז „די תורה ברענט", וועלכע אַן אַראָפּגעבראַכטער ישיבה־בחור האָט אַ גאַנצן טאָג געשריגן אין גערער־שטיבל, וועלן אַלע ווערן פייערלעשער און די „תורה" ראַטעווען, און מען האָט זי געראַטעוועט אַריינפירנדיק אַלס זיבעטן, דעם געוועזענעם סאָציאַליסט, צעירי־ציוניסט, און היינטיקן פסיידאָ־רעוויזיאָניסט, גזאַקישן אונטערלעקער פון גמילות־חסד פּרעזעס. ער האָט עס געמאַכט די מערהייט און ער וועט עס ראַטעווען—כהייסט אָפּלעשן די תורה פון דער „שרפה". זאָל זיין אַזוי!

* * *

דער „פרומער פראָנט" האָט געזיגט. סאיז ביי זיי אַ שמחה און אפשר מיט רעכט. מען וועט רייטן אויף דער מאַסע גאַנצע פינף יאָר. אייגענע וועלן קיין עטאַט נישט צאָלן, ביי „פרעמדע" וועט מען שינדן די הויט. מען וועט רעפּרעזענטירן די יידן און צו רעפּרעזענטאַנץ דערלעגט מען נישט. מענטשן וויסן צו דערציילן וועגן רעפּרעזענטאַנטן, וואָס האָבן נישט שלעכט פאַרדינט דערביי.

ווי אַזוי אָבער שנעלט זיך אין דער אמתן פאַר זייער זיג. זאָלן זאָגן עטלעכע ציפערן.

די צוויי „תורה־ליסטעס" האָבן באַקומען 541 שטימען און גענומען 7 מאַנדאַטן. די פיר פּראָגרעסיווע ליסטעס, פון וועלכע נאָר דריי זענען געווען טעכניש בלאָקירט, האָבן באַקומען 555 שטימען און גענומען נאָר 6 מאַנדאַטן. סקומען נאָך צו 76 שטימען פון די קצבים, וואָס זענען נישט געגאַנגען ראַטעווען די תורה און שטימען פון די, וועלכע האָבן צוליב פרנסה (קרעדיט־טעראָר) געמוזט שטימען פאַרן ג"ח־קאַנדאַט. אַזוי זעט אויס זייער זיג: דער זיג פון דער אַגודה מיט די רעוויזיאָניסטן.

— פאַר אָריענטאַציע דאַרף מען צוגעבן, דאָס מער קיין איין שטימע האָט שוין אויף די ליסטעס 7—3 נישט געקאָנט פאַלן. אַלץ איז ביי זיי אויסגענוצט געוואָרן; שטימען האָבן אַלע געמוזט. וועמען מען האָט געדראָט מיט אַרויסוואַרפן פון שטיבל, וועמען מיט נישט געבן קיין הלוואה אין גמילות־חסד, וועמען מען האָט גלאַט איבערגעקויפט מיט צוויי זלאָטעס פאַר אַ שטימע (דער נאָמען פון וויילער אין רעדאַקציע).

נאָך אַ אומשטאַנד זאָל פאַרצייכנט ווערן. פון דער ביוראָ, ווו די וויילער־רשימות זענען איבערגעשריבן געוואָרן אויפן מאַשין, האָט זיך „אַרויסבאַקומען" אין די אַגודה־הענט אַ קאָפּיע. וועלכע האָט זיי גאָר שטאַרק צונוץ געקומען נאָך פאַרן רעקלאַמירן די וויילער.

סוואָלט נויטיק געווען, אַז נאָך די היינטיקע גמינע זאָל דאָס אויפקלערן.

* * *

ווער האָט געזיגט ביי די היינטיקע קהלה־וואַלן? נישט די „פרייע", וועלכע האָבן געהאַט מער שטימען ווי די „תורה־ראַטעווער", נישט די פרומע מיט די רעוויזיאָניסטן, וועלכע האָבן מער מאַנדאַטן. געזיגט האָט דער נאַרישער דעמאַגאָגישער פּרינציפּ פון אַ נישט איינגעוואָרצלטן אין ביאַלע „פּאַרטיי"־פירער, וועמען זיינע ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע איבערצייגונגען האָבן נישט דערלויבט צו בלאָקירן זיך טעכניש מיט דער ליסטע פון די אומפּאַרטייאישע רעליגיעזע יידן, וועמענס ערשטער קאַנדידאַט איז געווען דער „פאַרבונטער" אַגודה־טוער" און „קלעריקאַל" ה' נאָרטמאַן.

נישט קיינער האָט געזיגט, נאָר די „פּאַרטיי"־דעמאַגאָגיע און דעם פאַקט האָבן די ה"ה מקוה־ און רב־לאַגער צוזאַמען מיטן רעוויזיאָניסט צו פאַרדאַנקען.

ווען די „פּאַרטיי", וואָס האָט אין וואַרשע אַדורכגעפירט גאַנצע צוויי (לייען און שרייב נישט מער ווי צוויי) פרנסים און אין ביאַלע איינעם, וואָלט באַשטאַנען טעכניש צו בלאָקירן אָנשטאָט נאָר די 3 אַלע 4 פּראָגרעסיווע ליסטעס, וואָלטן מיר, דער פּראָגרעסיווער בלאָק, געווען די בעלי־בתים פון דער קהלה און אָנשטאָט פון אַ מקוה, וואָלט מען איצט גערעדט פון אַ שולע אין ביאַלע.

ווי אַזוי וועט איצט זיך געשטאַלטן די קהלה־אַרבעט?

אין ראַט האָבן די „תורה־פערזאָרגער" אַ מערהייט. זיי וועלן ווילן זייערס אַ פאָרזיצענדן. אין דער פאַרוואַלטונג וועלן ביידע לאַגערן האָבן צו פיר דאָזאָרעס. צו קיין פאַרשטענדיקונג וועגן דער פּערזאָן פון פאָרזיצענדן, וועט וואַרשיינלעך נישט קומען, וועט אויסקומען דער אויפזיכטס־מאַכט, דעם פאַרוואַלטונגס־פאָרזיצענדן, צו נאָמינירן. וועלן מיר הייסט עס האָבן אַ נאָמינאַט אויך. פיר קעגן פיר איז אַ שווער פּראָבלעם צו לייזן. שטענדיק וועט אויסקומען, דאָס דער רב, וועלכער דאַרף זיין דער אומפּאַרטייאישער, דער פאָרשטייער פון אַלע, דער וואָס נעמט פענסיע ביי אַלע, וועט זיך בויגן און דעצידירן פאַר איין צד. אַזאַ לאַגע וועט מוזן ברענגען צו מחלוקת'ן און צום פאַרלוסט פון אויטאָריטעט מצד דער פּערזאָן, וועלכע דאַרף זיין די אויטאָריטעט אַליין.

* *

צי איז מעגלעך עפּעס אַ פאַרשטענדיקונג צווישן די גרופּן, כדי די גמינע זאָל זיין אַרבעטס־פעיק, כדי די קהלה זאָל לייזן דעם גאַנצן קאָמפּלעקס וויכטיקע פראַגן, וועלכע זי האָט צו לייזן? אויף דער פראַגע קען מען שוין פאַראויס ענטפערן מיט אַ גרויסן ניין!!! צופיל גאַל איז אויסגעגאָסן געוואָרן בעת דער וואַל־קאַמפּאַניע, צופיל פאַרהאַסטע ביים פּראָגרעסיוון לאַגער מענטשן, זענען אַרויסגעשטעלט געוואָרן אַלס קאַנדידאַטן, דאָס סזאָל זיין וועגן מיטאַרבעט מיט זיי אַ מעגלעכקייט.

דער פּראָגרעסיווער לאַגער וויל זיך נישט אַנגאַזשירן אין קיין פראַגן, וועלכע וועלן די שטאָט אַריינפירן אין נייע אויסגאַבן, נישט קיין פּראָדוקטיווע.

דאָס איז דער וועג, וועלכער פירט פאַנאַנדער, די פיר פון די צווייטע פיר אין דער פאַרוואַלטונג.

* * *

די רעוויזיאָניסטן אין ביאַלע מעגן זיך פרייען. זיי האָבן אָפּגעטון אַ „שטיק אַרבעט" און אַריינגעפירט איינעם אין ראַט, וועלכער וועט זיך אָפּזאָגן לטובת אַ צווייטן אין דער פאַרוואַלטונג און דאַן וועלן זיי האָבן דעם „אמתן" פאָרשטייער זייערן דאָרט. זיי מעגן שטאָלץ זיין

* * *

באַגייסטערט זענען זיי פון שמוזה. עפּעס אַ קלייניקייט אַלע פּראָבלעמען פון ביאַלער יידישן לעבן וועלן גיך און גוט פאַרענטפערט ווערן. סוועט זיין אַ יידישע שולע, אַ מושב־זקנים, סאָציאַלע־הילף, אַ ווירדיקע רעפּרעזענטאַנץ, אַ אַרבעטס־פעיקע "רעליגיעזע" מערהייט. מיט איין וואָרט, טייער ווי די וועלט.

* * *

דער רעזולטאַט פון די וואַלן אין ביאַלע איז אַ טרויעריקער, ווייל: חניפה, מסירה, טעראָר, טויטע שטימען, איבערגעקויפטע וויילער, פאַרקויפטע רעוויזיאָניסטן, האָבן וועגן דער קהלה דעצידירט.

—:—:—

ידידי־בריוועלעך

ב"ה ערב ראש־השנה שנת „בא קאָרץ־פּראַטיג" לפ"ק

ידידי!

איך קאָן דיר מבשר בשורה זיין, אַז אונזער „קאָרץ־פרייטאָג", האָט ב"ה אָפּגעהאַלטן אַ נצחון בעת די וואַלן צו דער קהלה און סאיז צו האָפן, אַז די רעליגיעזע פרנסים וועלן צוריק מחזיר עטרה לישנה זיין. איך קאָן דיר נאָך נישט שרייבן וועגן טערמין, ווען דאָס וועט געשען, פאַרלויפיק האָב איך באַקומען אַ וועקסל אין בלאַנקאָ, אַז מיר קומט ביי די רעליגיעזע פרנסים: א) אַ גרויסן אויטאָריטעט אַלס רב; ב) אַ מאָדערנע היגיענישע מקוה; ג) אַ חדר יסוד־התורה פאַר יינגלעך און אַ „בית־יעקב"־שולע פאַר מיידלעך; ד) אָרדנונג אויפן בית־החיים און מיט די בית־החיים־געלטער און אַלס פּראָצענט: אַ שפּיטאָל אויף געזונטע יסודות, אַ פאַרגרעסערטן מושב־זקנים, שטיצע דעם „בית־לחם" און דער עיקר — שטיצע פאַר ארץ־ישראל אויפבוי, וועלכעס איך האָב צו פאָדערן פאַר אָפּגעבן מיין שטים דעם 6־טן סעפּטעמבער, פאַר דער ליסטע נומער 7 אין טערמין, נישט שפּעטער ווי גד גדוד.

פאַרשטייסט דאָך, אַז איך האָב מיין שטים נישט מאַרגאָוועט ווי אַנדערע פאַר וועלכע צוויי זהובים, אַדער גאָר פאַר 50 גראָשן — און האָב בעסער גענומען דאָס וועקסעלע ביים נומער 7. איך האָב אַפילו נישט געקוקט אויף דעם, וואָס דער גמילות־חסד־קאָמענדאַנט, האָט מיר געדראָט, אַז אויב איך וועל נישט שטימען אויף זיין נומער 3, פאַרליר איך דעם חן ביי אים אין די אויגן און איך זאָל פאַרגעסן וועגן קריגן אַ ג"ח אַפילו 48 אָנשטאָט 50 זהובים.

וואָס פאַר אַ צורה האָט ביי מיר אַזאַ קליינהענדלער מיט זיין הבכחה בכלל, ובפרט ער זאָגט מיר גאָרנישט צו אויסער אַ רב.

כהאָב אויך נישט געלאָזט זיך איינרעדן פון די קצבים, אַז אויב איך וועל שטימען פאַרן נומער 1, וועל איך ערשטנס האָבן אַ רב און צווייטנס וועט מען ביליקער מאַכן שחיטה־געלט און איך וועל באַקומען פלייש ביליק, וואָרים איך האָב קנאַפּ אמונה אין דעם. אַ קצב, היינט זאָגט ער מיר צו און מאָרגן זאָג איך גאָר צייטון מיט זיין שותף עמלק („כשר שבטבחים שותפו של עמלק").

איך האָב אויך נישט געשטימט פאַרן נומער 2, כאָטש אַלע זענען מסכים, אַז דאָרט געפינט זיך אויפן ערשטן פּלאַץ דער וויכטיקסטער קאַנדידאַט. דעם אמת געזאָגט, בין איך מסכים, אַז ער איז טאַקע דער וויכטיקסטער. נאָר, אַז מרעדט נישט מיט מיר מכּח אַ רב און נישט מכּח אַ מקוה, וואָס זשע איז מיר אַ נפקא מניה, וויכטיק שמיכטיק.

איך האָב מיר אויך נישט געלאָזט פאַרפירן פון דעם נומער 4. אָט די ציוניסטן האָבן ז׳ ׳ געוואָלט נעמען מיט זייערע און באַנקעראָטירטע הענט, מיט נאַציאָנאַליזם וכדומה. אָבער דאָס איז אַלץ זאַכן, וואָס מצעלט נישט און עס קלינגט נישט, פאַרדינען קאָן מען דאַביי גאָרנישט.

סהאָבן געוואָלט אויסנאַרן מיין שטים די יאַטן פון נומער 5, די ליגע. נו, פרעג איך, וואָס איז מכּח אָרדנונג אויפן בית־החיים? ענטפערט מען מיר, אַז זיי האָבן מיט טויטע קיין עסקים נישט. זייער אַרבעט באַשטייט צו באַזאָרגן אָרדנונג ביי די לעבעדיקע, שאַפן פאַר זיי שולן און דערציען אַ יינגן געזונטן, אַרבעטס־פעיקן דור, וועלכער וועט בויען ארץ־ישראל פאַרן כלל־ישראל און מיט בית־החיים האָבן זיי נאָר אויף אַזויפיל צו טון, וואָס תמעט דער גרעסטער טייל קדושים, הרוגים, וואָס ליגן אויפן בית־החיים, זענען געפאַלן פון זייערע רייהען און דאָס נישט הי, נאָר אין ארץ־ישראל. פאַרשטייט זיך, אַז מיט אַזעלכע שמאַנצעס האָט מען מיין שטימע נישט גענומען.

עס האָבן מיר די האַנטווערקער געוואָלט פאַנגען, כאָטש נעם און גיב אָפּ מיין גלאָך פאַר זייער נומער 6. באשר כפי איך בין אַ גאָלעבער, וועלן זיי מיר נישט שטעלן קיין עטאַט, כאָטש איך בין אייגנטלעך נישט קיין בעל־מלאכה. אַזוי פירן זיי זיך מקדמונים, אַז קיין אָרעמע, מעג זיין אַפילו חסידים, שטעלן זיי בכלל נישט קיין עטאַט.

געזעען האָב איך, אַז דאָס איינציקע פאַרדינסט מיינס וועט זיין דער עטאַט, טראַכט איך מיר, עס לוינט נאָך נישט אַוועקגעבן אַ רב אַ אויטאָריטעט, אַ היגיענישע מקוה, אַ חדר, אַ בית־יעקב, אַ בית־חיים. בית־החיים־געלטער, אַ געזונטן שפּיטאָל, אַ מושב־זקנים און אַ בית לחם. פאַר די עטלעכע זלאָטעס עטאַט, וואָס מוועט מיר קבצן נישט שטעלן, כאָטש כבין נישט קיין בעל־מלאכה, נישט ביי מיר און נישט ביי „מאַטיצן", וועט מען פאַר אַזעלכע קלייניקייטן אויסנאַרן דעם גלאָס. מעגלעך, אַז מאַטיע האָט עס געטון ווייל „יראת ד' נוגעת ללבבו", ווייל סאיז ביי אים טייער און הייליק דער כבוד פון כלל־ישראל און פון דער תורה הקדושה און עס ווייטיקט ביי אים דאָס האַרץ אויפן גייסטיקן חורבן פון דעם ביאַלער יידנטום.

איך אָבער בין מיר מודה ומתודה, אַז פּשוט צוליב דעם וואָס קיין איינע פון די ליסטעס האָט מיר נישט צוגעזאָגט אַפילו וואָס עס איז פון אָט די אַלע גוטע זאַכן. נאָר דער נומער 7, האָט נישט בלויז צוגעזאָגט, נאָר געגעבן מיר כתוב ותתום, געדרוקט שוואַרץ אויף ווייס אַ וועקסל, אַ התחייבות אויף וועלכן סאיז אונטערגעשריבן דער פאַראייניקטער רעליגיעזער וואַל־קאָמיטעט פון דער ליסטע נומער 7, מיט דעם ה' „קאָרץ־פרייטאָג" אין דער שפּיץ און איך מיט מאַטיען האָבן מיר געלאָסעוועט אויפן נומער 7.

לכתחילה, האָב איך אַפילו נישט געהאַט אַזאַ צוטרוי צום וועקסל, ווייל איך האָב אַ כּלל, אַז דאָרט ווו סאיז קיין שלום נישטאָ צווישן אייגענע, איז אַ וועקסל זייערס נישט קיין זיכערע זאַך און ווען כהאָב געהערט, אַז פרייטאָג פאַרנאַכט האָט איינער פון אנשי שלומינו אָפּגעריסן דאָס קוויטל, וואָס „קאָרץ־פרייטאָג האָט אָנגעקלעפּט אין גערער־שטיבל, און וועלכן ער האָט אין נאָמען פון רעליגיעזן וואַל־קאָמיטעט געדראָט, אַז ווער סוועט זיך פּורש זיין מן הצבור און וועט נישט שטימען פאַרן 7, דער וועט נישט זעען בנחמת צבור דערפאַר, ווייל ער גלויבט נישט, אַז דער גאַנצער עולם וועט דוקא שטישען פאַרן 7. למשל ער אַליין איז נאָך נישט פאַרטיק מיט זיך, דאַריבער קומט צו שעלטן?

איך פאַרשטיי, אַז מקאָן צו זאָגן אַפילו עולם־הבא אויב מוועט גלאָסעווען פאַר 7. אָבער באם לאו קומט נאָך נישט קיין קללה, האָט ער גע׳טענה׳ט, און ער מוז נישט דוקא גיין אין דעם וועג, וואָס „קאָרץ־פרייטאָג" ווייזט אָן און האָט טאַקע אָפּגעריסן דאָס

(סוף אויף דער 5־טער זייט)

דאָס יידישע ביאַלע אין יאָר ה'תרצ"ו

— און ווידער איז אַוועק אַ יאָר, אַ יאָר פון פּיין און ליידן, אַ יאָר פון פאַרשידענע גזירות, פון דערנידריקן אונז אַלס פאָלק, אַלס מענטשן.

* * *

„בראש השנה יכתבון" — אין אָנהייב יאָר זאָל אונטערגעשריבן ווערן אונזער גורל, דער גורל פון אונז אַלס פאָלק, דער גורל פון יעדן איינציקן פון אונז — בעטן מיר אום ניי-יאָר.

* * *

שווער וועט זיין אַוועקצושטעלן זיך היי-יאָר בעטן, ווייל מען וועט זיך דאַרפן דערמאָנען אין דעם, וואָס איז אין התרצ"ו געשעען, כדי צו בעטן, אַז ענלעכעס זאָל זיך נישט איבער'חזר'ן.

אַ יאָר מיט גרויסע פאַרלוסטן

דאָס יאָר ה'תרצ"ו, איז געווען אַ יאָר פון פאַרלוסטן. אין דער ערשטער רייע דאַרפן מיר מיט דעם געהעריקן רעספּעקט דערמאָנען די עטלעכע און אַכציק קדושי ארץ-ישראל.

מיר דאַרפן היילִיקן דאָס אומשולדיקע בלוט פון די פרידלעכע בירער פון אונזער היימלאַנד, וועלכע זענען געפאַלן דורך די מערדערישע הענט פון, געצאָלטע אַגענטן פון פרעמדע מלוכות.

מיר דאַרפן אויך היילִיקן די געפאַלענע פון פּשיטיק און אַנדערע שטעט, ווו די אַנטיסעמיטישע כוואַליע האָט זיך נישט באַגנוגנט מיט קיין בלויזן „אוּושעם", נאָר האָט איבערגעלאָזט בלוטיקע סמנים.

אַ יאָר פון פאַרשטאַרקטן אַנטיסעמיטיזם

ה'תרצ"ו, איז געווען אַ יאָר ווען אַנטיסעמיטיזם האָט נישט אויסגעמיטן קיין איין ווינקל אויף דער וועלט ווו יידן לעבן. כדי קענען זיי אָנצורייצן די נידריקסטע חיה-שע אינסטינקטן פון די נישט קולטורעלע מאַסן, ווערמענס טענות מען וויל אַ"ך פאַרענטפערן מיט דער „יידן-פראַגע".

דער אַנטיסעמיטיזם, האָט די יידן אויף דער גאַנצער וועלט פאַראורזאַכט: פּיין, ליידן, דערנידערונג.

אין טייל לענדער, זענען די יידן באַרויבט געוואָרן פון זייערע רעכט. אין אַנדערע לענדער זענען אין דעם יאָר, געשאַפן געוואָרן ספּעציעלע געזעצן, וועלכע זענען געווענדעט קעגן יידן און נאָר קעגן זיי.

פּאָליטישע מאָמענטן

הארט פאַרן אָנהייב פון אַוועקגייענדיקן יאָר, האָבן מיר אַדורכגעמאַכט סיים- און סענאַט-וואַלן. אַלס „פאָלקס-פאַרטרעטער" האָבן מיר מיט אונזערע שטימען געהאָלפן אויסוויילן די דעפּוטאַטן: דוך, פּריסטראָווא, מירסקי א. א. פאָלקס-פאַרשטייער, וועלכע האָבן גענומען אַזאַ טעטיקן אָנטייל אין אויסאַרבעטן די „הומאַניטאַרע" שחיטה-געזעצן.

די שחיטה-געזעצן האָבן אויפגעבלאָזן אין לאַנד אַ פאַרשטאַרקטע אַנטיסעמיטישע באַוועגונג, וועלכע האָט געבראַכט טרויעריקע פאָלגן פאַר אונז יידן. נאָך קיינמאָל איז אין אויפגעלעבטן פּוילן נישט געפּרעדיקט געוואָרן קיין יידן-האַס אין דער פאָרם, ווי בעתן באַהאַנדלען די שחיטה-געזעצן.

אַן איים דורפה, האָט דער פּויזנער דעפּוטאַט דזשינסקי געזאָגט אין סיים: „ווען איך זאָל זיין מיניסטער אין פּוילן, וואָלטן די יידן נישט געקרעכצט — נאָר געוויינט"...

דער פּאָליטישער אָפּקלאַנג

ווירקלעך, דער געהערטער דעפּוטאַט, האָט נישט לאַנג געדאַרפט וואַרטן ביז וואַנען ער וועט ווערן מיניסטער: שוין אַלס דעפּוטאַט נאָך האָט ער געהערט דאָס געוויין פון די מינקאָווסקיס ז"ל, יתומים.

ער האָט געהערט נאָך געוויינען, פון אַנדערע עקסצעסירטע, פון די: קווּפּער, אַדזשיוואַליער, טרוסקאָלאַסער און מינסקער געליטענע.

אַוושעם — עקאָנאָמישער באָיקאָט

בעת דער „שחיטה-דיסקוסיע" אין סיים, האָט דער וויצע-מאַרשאַלעק פּאָלקאָווניק מיעדזינסקי, כאַראַקטעריזירט דעם. דזשינסקיס אַנטיסעמיטיזם ווי אַ „קאַוואַלעריש", דאַקעגן מיר, האָט ער געזאָגט, „גייען צום ציל לאַנגזאַם און זיכער ווי פּיצכאַטע". ווירקלעך, דער עקאָנאָמישער באָיקאָט, דער אַרויסשטויסונגס-פּראָצעס פירט צום ציל לאַנגזאַם און זיכער.

אין קיין שום יאָר איז נישט געפירט געוואָרן קיין ווירקזאַמערע אַנטיסעמיטישע טעטיקייט ווי אין יאָר ה'תרצ"ו.

דער אַרויסשטויסונגס-פּראָצעס, האָט נאָך דער באַקאַנטער דערקלערונג פון פּרעמיער-מיניסטער אין סיים באַקומען אַ תיקון אַפילו אין די אַלע קרייזן, וועלכע האָבן זיך נאָך נישט געהאַט סאָלידאַריזירט מיט די „ראַזוואָי"-לאָזונגען.

* * *

מיר אין ביאַלע פילן שטאַרק דעם עקאָנאָמישן באָיקאָט. נישטאָ כמעט קיין איין געביט, ווו קריסטן האָבן נישט צוגענומען ביי יידן אַלע פרנסה מעגלעכקייטן.

די מיליטערישע ליפערונגען זענען פאַר יידן פאַרמאַכט, די אַעראָפּלאַנען-פאַבריק איז פאַר יידן געשלאָסן, געשעפטן פון מאַנופאַקטור, שפּייז, גאַלאַנטעריע, גלאַזוואַרג, אייזן, נעמען צו ביי יידן דעם גאַנצן פּדיון. פרנסה-מעגלעכקייטן, וועלכע זענען נאָך מיט אַ יאָר צוריק געווען יידישע, זענען עס היינט שוין נישט. און די לעצטע מאָנאַטן האָט מען זיך גענומען צום האַנטווערקער, וועלכן מען רייסט אויך אַרויס דעם ביסן פון מויל. קוים איז נישט געווען קיין קריסטלעכער מיליטערישער שניידער — האָט מען אַזעלכן געבראַכט. דאָס ברוקירער-פאַך איז שטענדיק געווען אין ביאַלע — אַ יידיש פאַך, היינט האָט מען אַראָפּגעבראַכט קריסטלעכע ברוקירערס אַזש פון פּויזן, אַבי נישט קיין יידן. אַזוי געשעעט עס אויף אַלע געביטן. אַלץ גייט אונטערן לאָזונג פון:

אויסמיידן יידן

דער גרויסער בודזשעט פון היגן מאַגיסטראַט האָט נישט קיין שום פּאָזיציע, וועלכע זאָל זיין אַן עקוויוואַלענט פאַר דער מערהייט פון די בודזשעט-אויסטראַגער - פאַר די יידן. קיין שום סובסידיע פאַר קולטורעלע יידישע אינסטיטוציעס, איז אין בודזשעט נישטאָ. יידישע אַרבעטער ווערן נישט צוגעלאָזט צו קיין שום עפנטלעכע מאַגיסטראַט אַרבעטן.

אַזוי זעט אויס אונזער לאַגע אויפן עקאָנאָמישן געביט אין אַוועקגייענדיקן יאָר.

אונזער געזעלשאַפטלעך לעבן

אין אַנבליק פון דעם פאַרשטאַרקטן אַנטיסעמיטיזם, אין אַנבליק פון טרויעריקע געשעענישן, איז דאָס יידישע לעבן, עטוואָס צעמענטירט געוואָרן. סוענען פאַרגעקומען קאָנפערענצן אין וועלכע סהאָבן אָנטייל גענומען פאַרשטייער פון אַלע ריכטונגען אויף דער יידישער גאַס, וועלכער ליידער איז דערפון גאָרנישט געוואָרן. סוענען פאַראָרדנט געוואָרן קהלה וואַלן, און די יידישע מתנה אין פּוילן, איז ווידער צוטיילט געוואָרן אויף לאַגערן.

די קהלה = וואַלן איז לאַנד

האָבן אַרויסגעוויזן אַ ראַדיקאַליזירונג פון די יידישע מאַסן. דאָס לעצטע האָט מיטגעהאָלפן צום זיג פון אַזאַ אַנטי-נאַציאָנאַלער יידישער פּאַרטיי ווי עס איז דער „בונד" אין פּוילן. נישט קיין קליינעם איינפלוס האָט געהאַט אויפן „ראַדיקאַליזירונגס-פּראָצעס" פון די יידן, דער פאַקט פון וועלן אַראָפּוואַרפן די קלעריקאַלע יידישע גרופּן פון הערשענדן פּיעדעסטאַל. ווירקלעך צו שטאַרק איז זיך שוין דער יידישער קלער פון אונדערגעוואָקסן געניסנדיק פון איינפלוסרייכע פּראָטעקציע פון 1926 יאָר אָן, אַז די מאַסן זאָלן עס וועלן מער דולדן. פון דער זייט קוקנדיק, איז דער רעזולטאַט פון די קהלה וואַלן אין אַ געוויסער מאָס אַ דערפרייענדע דערשיינונג. מיר אין ביאַלע האָבן אַ דאַנק דער פאַררעטערישע האַנדלונג פון אַ פּאָר יחידים רעוויזיאָניסטן, וועלכע האָבן זיך פאַרקויפט פאַר גמילות-חסדים אַ וואַל-רעזולטאַט, וועלכער גיט די אָנהענגער פון „שוואַרצן-פראָנט אַ מעגלעכקייט צו רייטן אויף דער מאַסע. די ביאַלער קהלה-וואַלן זענען געפירט געוואָרן אונטערן קרעדיט-טעראָר פון דעם ג"ח און פון די שטיבלשע ג"ח-קאַסעס. צורעכנדיק נאָך פאַרשידענע אומשטענדן פון ביאַלער לעבן, האָט דער רעזולטאַט נישט געקאָנט זיין קיין אַנדערער ווי ער איז.

דאָס אָרגאַניזאַציאָנעלע לעבן אין ביאַלע

נישט קיין קליינעם איינפלוס אויפן וואַל-אויסגאַנג האָט, געהאַט דאָס פּאַסיווקייט פון די ציוניסטישע עלעמענטן אין ביאַלע.

דאָס אָרגאַניזאַציאָנעלע-געזעלשאַפטלעכע לעבן ביי אונז איז ווי אָפּגעשטאָרבן. קיין שום אָרגאַניזאַציע פירט נישט קיין טעטיקייט, האָט נישט קיין לאָקאַל, אָדער האָט אין בעסטן פאַל אַ לאָקאַל, וואָס איז נישט אַנטשפּרעכנט פאַר אָרגאַניזאַציאָנעלער אַרבעט.

די רעוויזיאָניסטן מיטן „בית"ר", וועלכע האָבן בייס „נייצא"-פּלעביסציט, „געגלאַכט" אַזש אַכט הונדערט דעקלאַראַציעס און נאָך מער שטימען, זענען כמעט ווי נישטאָ שוין אין ביאַלע. דער אָרגאַניזאַציע-סטעמפּל געפינט זיך ביי אַ פּאָר פאָלקיסטן אין די הענט און זיי אָפּערירן מיט אים אַזוי, ווי עס לוינט פאַר זיי.

די מעכטיקע „פּועלי-ציון - פּאַרטיי, קאָן אַפילו קיין ק. ק. ל. הרקה נישט דורכפירן.

דער „השומר" עקזיסטירט כמעט נישט.

די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע, איז געבליבן ווי אַ פּוילק, פון וועלכן די סאָלדאַטן זענען אַנטלאָפן און דאָ זענען נאָר עטלעכע אָפיצירן, וועלכע שעמען זיך אויסצופירן זעלנערשע אַרבעטן.

נישט קיין קליינעם „פאַרדינסט" האָבן דערביי די ציוניסטישע צענטראַל-קאָמיטעטן, וועלכע האָבן אין די גוטע „סערטיפיקאַטן-צייטן" געמיינט, אַז די אָרגאַניזאַציעס, דער קאָנטאַקט מיט די מאַסן-מיטגלידער, איז מער נישט וויכטיק און מען מעג זיך ערלויבן זיי צו פאַרנאַכלעסיקן און מיט זייער מיינונג זיך נישט רעכענען.

אַרויסגעוויזן האָט זיך, דאָס אַזאַ איינשטעלונג פון די פּאַרגליווערטע ביוראָקראַטישע פּאַרטיי-פּראָפעסיאָנאַליסטן, האָט חרוב געמאַכט די מערסטע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציעס. די קהלה - וואַלן האָבן דאָס באַשטעטיקט און דער רעזולטאַט איז דער, אַז מען וועט מוזן זיך אומקערן צו דער שיטה פון די חברים, אַריינגיין מיט זיי אין קאָנטאַקט, אויפבויען די אָרגאַניזאַציעס און וועגן דער אָנפירונג, אויך מיט זיי זיך באַראַטן.

דאָס וועט אפשר זיין דער פאַרדינסט פון דעם, וואָס דער „בונד" האָט אָפּגעהאַלטן אַזאַ זיג בעת די וואַלן. אפשר וועלן מיר אין ביאַלע אויך דערפון נעניסן און אונזערע אָרגאַניזאַציאָנעלע אַרבעטן אָנהייבן פון אויפסניי, דאָס הייסט פון ווערבירן חברים און שאַפן לאָקאַלן.

די ציוניסטישע גרופּירונגען מוזן אין ביאַלע צוריק ווערן אַקטיוו, צייט צו ענדיקן מיט דער פּאַסיוויטעט, ווען דאָס וועט געשען, וועלן מיר רעפּרעזענטירן די שטאָט, נישט דער „שוואַרצער פראָנט, מיט די עטלעכע פאַרקויפטע רעוויזיאָניסטן-פאָלקיסטן.

דער קלוב אויף אַלטע וועגן

די איינציקע געזעלשאַפט, וואָס האָט אַ פּאַסנדן לאָקאַל איז דער „בירגער-קלוב", אָבער דאָרט האָט זיך נישט געפירט קיין שום געזעלשאַפטלעכע אַרבעט.

אום זומער, האָט די ניי-אויסגעוויילטע פאַרוואַלטונג אָנגעזאָגט נייע אַרבעטס-וועגן, געבליבן איז אַלץ ביים אַלטן. סכּוסטעוועט אַ גרויסער לאָקאַל אָן שום ווצן פאַר קיינעם. דאָס יידישע ביאַלע, האָט אַזוי אַרום ווייטער נישט קיין אָרט, ווו דאָס יידישע וואָרט זאָל געהערט ווערן בעת אַ: רעפעראַט, פאָרלעזונג, דיסקוסיע און ענלעכע פאַראַנשטאַלטונגען.

צו די ביאַלער

דערפרייענדע דערשיינונגען

קאָן מען שוין אויך נישט צורעכענען דאָס פּרעכטיקע אַנטוויקלען זיך פון דער „תרבות" ביבליאָטעק, וועלכע איז באמת די איינציקע קולטור - אינסטיטוציע אין שטאָט. „תרבות", האָט אָנגעהויבן דריי-שפּראַכיק: העבראַיש, יידיש, פּויליש און איז געוואָרן (נישט צוליב איר שולד), אַ העלפער פאַר אַסימילאַציע.

מיט יאָרן צוריק, זענען מיר געווען באַזאָרגט צוליבן נישט לייענען, קיין העבראַיש, היינט האָט זיך דער פּראָצעס אַריבערגעוואָרפן אויף יידיש.

מעז האָט אויפגעהערט לייענען אַ יידיש בוך

סהעלפט נישט דאָס, וואָס מען קויפט כסדר איין די נייעסטע זאַכן פון דער וועלט-ליטעראַטור אין יידיש. טייל מאָל מאַכט עס דעם איינדרוק, ווי ווער סזאָל פירן אַ מעכטיקע, ווירקזאַמע אַגיטאַציע קעגן רעדן און לייענען יידיש. דער אַסימילאַציע-פּראָצעס איז אַ רעזולטאַט, פון פאַרנאַכלעסיקן, מיט יאָרן צוריק, דאָס שאַפן אַ יידישע שולע. די לייכטע און שטיפמוטערישע באַציִונג צו דער דערציִונג פון יונגן דור, איז זיך אין אונז ביטער נוקם. זעלטן טרעפט מען היינט אַ יוגנטלעכן, וואָס קאָן לייענען און שרייבן יידיש.

נישט האָבנדיק קיין נאַציאָנאַלע יוגנט-רעזערוון, האָט זיך די טעטיקייט פון

די ציוניסטישע פאָנדן

איינגעשרומפּן ביז אין מינימום. טייל מאָל איז נישטאָ די עטלעכע „פאָרלעך" וועלכע זאָלן אַדורכפירן אַן אַקציע פאַרן ק. ק. ל., אָדער ענלעכע. די היי-יאָריקע קרן-היסוד-אַקציע, האָט אַפילו אַריינגעבראַכט 700 זל., אָבער סאיז אַ מינימום דערפון, וואָס אין ביאַלע קען און דאַרף פאַר דעם פאָנד געשאַפן ווערן. דאָס שאַפן זיבן הונדערט זלאָטעס פאַרן קרן-היסוד, איז אויך געווען ווי אַ דאָרן, אין אויג פון עטלעכע פאַרשוינען. איינער פון זיי מיינענדיק הפנים, אַז סאיז „יענע-חדשים" פון 1920 האָט אונטערגעזאָגט וועגן „אַ אומלעגאַלער" געלט-זאַמלונג, און אַזוי אַנאָך געוואָלט באַשטראָפן עטלעכע קרן-היסוד-עסקנים.

אויך אַ גאַנצע רייע אַנדערע ביאַלער

יידישע הילפס-אינסטיטוציעס

טיילן דעם זעלבן גורל. סאיז נישטאָ ווער סזאָל זיך ווי געהעריק פאַראינטערסירן מיטן „בית-לחם". דער „מושב-זקנים", וועלכער האָט אויסגעקעמפט עלף פענסיאָנירטע פון דער שטאָט-פאַרוואַלטונג, זקנים מיט זקנות, קאָן נישט טראָגן די אָנשטרענגונגען פון אַ גאַנצן זומער, ענדיקן די צוויי צימערלעך, ווי די זקנים זאָלן אַוועקלייגן דעם קאָפּ.

* * *

אונטערצייענדיק אַ ס"ה פון יאָר

(המשך אויף דער 4-טער זייט)

דעם בערדיטשעווערס „ונתנה תוקף“

אויב דער בערדיטשעווער ז"ל, איז אלע וואך פון א גאנץ יאר געווען פול מיט פייער און ברען ביים דאווענען, איז דאך ראש-השנה שוין אפגערעדט. דאמאלט איז עס ממש געווען למעלה מדרך הטבע. דער גוף האט געכאפט און קוים געקאנט מ... זיין, אז ביי א בשר-ודם זאלן זיך נעמען אזעלכע כחות.

סאיז נישט געווען בלויז גרויסע התלהבות, פלאם-פייערדיקע השתפכות-הנפש, נאר אויך, און טאקע הויפטזעכלעך, דער אופן ווי ער האט מתפלל געווען.

תמיד האט דער בערדיטשעווער ראש-השנה געדאוונט פארן עמוד און, אז משטייט פארן עמוד איז מען נישט נאר דער שליח-צבור פאר די יידן, וואס דאווענען מיט אין דעם אייגענעם בית-תפילה, נאר פאר כלל-ישראל.

האט טאקע דער בערדיטשעווער געוווסט זיינע גרויסע התחייבותן און האט זיי תמיד דערפילט אויף זיין אייגענעם אייגנהארטיקן אופן.

ווי האט ער דען אין די באשטימטע תפילות און פיוטים געקאנט איינצוימען דעם שטארקן שטראם פון געדאנקען און כוונות, וואס האבן זיך געריסן צו קריגן אויסדרוק? רבי לוי יצחק בערדיטשעווער האט געהאט אזוי פיל צו זאגן, אזוי פיל צו בעטן און צו פאדערן!

האט ער דאריבער די תפילות אפט געגעבן אן אייגענעם פירוש און אין זיי אריינגעלעגט אייגענע כוונות. ער האט אפילו די ווערטער געגעבן אן אייגענעם טייטש. און געטון האט ער עס, שטייענדיק ביים עמוד מיטן גאנצן עולם אלס צוהערער.

דער קדושת לוי, האט זיך נישט באגנוגנט בלויז מיט געדאנקען און כוונות, וואס בלייבן איינגעשלאסן אין זיין אייגענעם מח, ער האט אלץ, וואס ער האט געהאט אויפן הארצן — ארויסגעזאגט בקול רם און דווקא אין מאמע-לשון, אז יעדער איינער זאל פארשטיין.

האט ער צו זיי תפילות צוגעגעבן פירושים און אויסטייטשונגען און אין איינוועגס אויך זיך אויסגע'טענה'ט מיטן רבונו של עולם. וואָרים נישט אלע מאל איז ר' לוי יצחק געווען צופרידן מיט די דרכים פון ג--ט ברוך-הוא. ער האט אפט מתרעם געווען אויף דעם אויבערשטנס פירונגען ווי ער וואלט, רחמנא לצלן, געזען אומגערעכטיקייט אין דעם, וואס יידן זענען אין אזא פינסטערן מצב.

זאלן יידן האבן די גרעסטע חסרונות און באגאנגען די גרעסטע עוולות, דער בערדיטשעווער האט שטענדיק געפונען א זכות אויף זיי. אויב גאר שלעכט, האט ער בלויז באדארפט מאכן א פארגלייך צווישן די יידן און די גוים, להבדיל, און די יידן זענען שוין במילא, מיט אלע זייערע פעלערן אויסגעוואקסן דורך דעם דאזיקן פארגלייך.

האט ער דערפאר דעם פסוק „הוי גוי חוטא“, וואס איז אייגנטלעך א באשולדיקונג קעגן יידן, אמאל ראש-השנה אזוי געטייטשט:

— הוי גוי חוטא, יידן זענען א פאלק, וואס דערוווייטערן זיך פון אלע זינד, תאוות און מדוח רעות. עם כבד עון, יידן זענען א פאלק וועמען עס קומט אן זייער שווער צו באגיין א זינד. זרע מרעים — יידן זענען ווי קינדער, וואס זענען צו יעדן איינעם גוטע פריינט. בנים משחיתים — זיי זענען אזעלכע, וואס זיי פארדארבן זיך זייערע אייגענע גופים טוען זיך אן פיין און ענוים, כדי צו טון דעם רצון פון דעם רבונו של עולם. עזבו את ה', נאצו קדוש ישראל — און אויב עס געשעט, אז זיי פארלאזן אמאל דעם רבונו של עולם און דערצארנען אים, נזרו אחור, דאן רוקן זיי זיך באלד צוריק פון זייערע זינד און ווערן בעלי-תשובה.

א פסוק, וואס איז א ביטערע קלאגע קעגן די יידן איז גאר, לויט דעם בערדיטשעווערס אויסטייטשונג, געווארן א שטארקע פארטייטיקונג.

עס האט אויך פאסירט, אז ר' לוי יצחק זאל די ווערטער פון די ימים-נוראים'דיקע תפילות אינגאנצן געבן אן אנדער טייטש און במילא זאל אלץ קריגן אן אנדער מיין. דאס האט ער אמאל געטון מיטן אימה-אניאגנדיקן „ונתנה תוקף“.

דוכט זיך א תפילה, פון וועלכער אלע וויסן דעם גענויעם באדייט. אט הערט מען דארט, אזעלכע פאר אלעמען קלארע ווערטער: „בראש השנה יכתבון“ — אז ראש השנה האלט מען אין הימל אין פארשרייבן, וואס עס זאל געשען אויפן נייעם, יאר „וביום צום כפור יחתמון“ און יום-כפור ווערט דער פסק-דין פארזיגלט. כמה יעברון — וויפיל עס זאלן פון דער וועלט אוועק, וכמה יבראון — און וויפיל עס זאלן געבוירן ווערן, מי יחיה — ווער עס זאל לעבן, ומי ימות — ווער עס זאל שטארבן.

דער בערדיטשעווער האט אבער דאמאלסט געהאט עפעס אנדערש אין זינען. ער האט געוואלט ווייזן דעם חילוק פון דעם צדיק און רשע, פון די גאטספארכטיקע און די זינדיקע.

אפיקורסים און אפשפאטער האבן געוואלט אונטערגראבן די יסודות אויף וועלכע די לערע פון בעל-שם איז באגרינדעט. עס איז אויך געווען א צייט, ווען חסידים בכלל און חסידישע גוטע יידן בפרט זענען שטארק גערודפט געווארן.

האט דער בערדיטשעווער ביים עמוד זיך אזוי צערעדט:

— בראש השנה יכתבון — אום ראש השנה, שרייבן זיי די עוכרי ישראל. וביום צום כפור יחתמון — און יום כפור, חתמ'ענען זיי. וואס ווילן זיי און וואס באצוועקן זיי מיט זייערע עבירות? כמה יעברון — וויפיל פרויען זיי זאלן טראגנדיק מאכן. וכמה יבראון — און וויפיל ממזרים זיי זאלן האבן. אט דערפאר רבונו של עולם, פרעג איך דיר: מי יחיה, ווער דארף לעבן ומי ימות און ווער דארף שטארבן?

עס איז געווען א מלחמה-דערקלערונג קעגן אט די אלע, וואס האבן געוואלט אונטערברענגען יידישקייט און מאכן א סוף צו חסידות.

ביים „ונתנה תוקף“ איז געווען די צייט זיך אויסצורעדן וועגן אזעלכע זאכן.

און אז דער בערדיטשעווער, האט ארויסגעזאגט אט די פשוטע ווערטער, איז עס געווען מיט גרויס התלהבות און טיפע כוונות. ער האט דאביי אויך געזונגען נגונים, פון וועלכע דער עולם איז ממש אויסגעגאנגען פון מתיקות.

איינמאל, צו „הבן יקיר לי אפרים“, האט זיך דער בערדיטשעווער צעזונגען און דער עולם איז געווען אזוי פארגאפט, אין אנהויב איז דאס געווען א ניגון אן ווערטער, אן אויסגוס פון דער טיפעניש פון דער נשמה. ... וויילע שפעטער האט מען אויך אנגעהויבן הערן ווערטער און טאקע אין מאמע-לשון.

דער בערדיטשעווער האט דערציילט א מעשה — א מעשה באגלייט פון געזאנג.

דער טאטע זכרונו לברכה, האט מיר דערציילט אזא מעשה — האט דער צדיק געהאלטן אין זינגען מיט וואקסנדיקער התלהבות און מתיקות:

אמאל איז צו אים געקומען א יידענע ערב ראש-השנה מיט א גרויס געוויין. האט דער טאטע זכותו יגן עלינו, געפרעגט איר פארוואס זי וויינט, האט זי אזוי געענטפערט: פארוואס זאל איך נישט וויינען, אז איך האב אזעלכע קאפ-ווייטיקן! האט דער טאטע איר געזאגט: אז דו וועסט וויינען וועלן דאך דיינע שמערצן ווערן נאך גרעסער. הער אויף וויינען וועט דיר דער קאפ אויפהערן וויי טון. — האט אויף דעם די פרוי געזאגט: ווי קאן איך מיר איינהאלטן פון וויינען, אז מיר האבן פאר זיך אזעלכע פארכטיקע טעג. דער אויבערשטער משפט די גאנצע וועלט און איך האב א בן-יחיד. ווער ווייסט וואס פארא, פסק עס קאן נאך קעגן אים ארויסגעטראגן ווערן. איז מיר שווער אויפן הארצן און איך וויין.

— אויף דעם האט איר דער טאטע, זאל ער פאר אונז אלעמען א גוטער מליץ-יושר זיין, איר אזוי געענטפערט: א טאטע האט רחמנות אויף זיין קינד, בפרט אויף אן איינציק און טייער קינד. זאגט דאך דער פסוק: „הבן יקיר לי אפרים“, אפרים איז מיר א טייער קינד.

און דער בערדיטשעווער האט דאן אנגעהויבן די תפילה און זי פארענדיק ביזן סאמע סוף.

עס איז געווען זיין אייגנארטיקער אופן ווי אזוי אויסצודריקן זיינע געדאנקען ביי אט דער תפילה.

אמאל איז עס געווען א פערזענלעכער אויסגוס פונם הארצן. ר' לוי יצחק האט ארויסגעשטעלט זיין אייגענע פערזאן. ער האט גערעדט וועגן זיך און דערמאנט זיין פולן נאמען, מאנענדיק ביים רבונו של עולם אין זיין אייגענעם נאמען א גוט יאר פארן כלל-ישראל.

און אז ער האט גערעדט אין זיין אייגענעם נאמען, איז עס נישט געווען דווקא מיט תחנונים, נאר גאנץ אפט מיט תקיפות.

— איך לוי יצחק בערדיטשעווער פאדער פון דיר — איז געווען אן אויסדרוק, וואס ער פלעגט אפט באנוצן אין זיינע תפילות ראש-השנה און יום-כפור, ווי אויך אין אנדערע טעג פון יאר, ווען נאר סאיז געווען א וויכטיקער ענין, פאר וועלכן מען האט זיך באדארפט איינשטעלן ביים רבונו של עולם.

אמאל פלעגט עס אויך זיין אן אויסדרוק פון ענוות. ווייזנדיק זיין גרויסע אחריות אלס דער שליח-צבור פארן כלל ישראל, האט ער זיך אנגעגורט די לענדן און האט אנגעווענדעט אלע מיטלען, אויסצובעטן פאר יידן א גוט יאר.

עס איז געווען איינמאל א ראש-השנה פאר דער מוסף'דיקער שמונה-עשרה. דער בערדיטשעווער האט אנגעהויבן אויסגיסן זיין הארץ אין דער תפילה „דרי מעלה עם דרי מטה יפחדו וירדעו מאימת שמך“ (די וואס וווינען אויבן אין הימל און די וואס וווינען אונטן אויף דער ערד, שרעקן זיך און ציטערן פאר דער פירכטערלעכקייט פון דיין נאמען).

דער צדיק האט זיך צעזונגען און ווי תמיד איז דער ניגון געווען פול מיט מתיקות.

— „דרי תהום עם דרי שאול ירעשון וירגזון מאימת דיניך“, זי וואס וווינען אין דער טיפעניש פון דער ערד און די וואס וווינען אין די פינסטערע גריבער ציטערן און טרייסלען זיך פון דער פירכטערלעכקייט פון דיינע דעקרעטן).

„אבל צדיקים ממקום גן-עדן ירננו ויזמרו לשמיך“ (אבער די צדיקים פון גן-עדן זינגען און לויבן דיין נאמען).

דא האט זיך דער בערדיטשעווער שטארק צעווארעמט און איבערגעגאנגען אין זיינע אייגענע ווערטער:

— לכן, אני לוי יצחק מבערדיטשעוו, באתי לפניך בתפילתי ובבקשתי (דערפאר, איך, לוי יצחק פון בערדיטשעוו, קום איך פאר דיר מיט מיין געבעט און פארלאנג).

און אז ער האט שוין אנגעשלאגן א פערזענלעכן טאן און געלאזט וויסן, אז עס איז אין זיין אייגענעם זכות, וואס ער וויל, אז דאס פאלק ישראל זאל געהאלפן ווערן, האט ער קלאר געמאכט, וואס זיין פארלאנג איז:

— מה לך אצל ישראל, וואס האסטו צו די יידן, גאט אין הימל? — האט ער שוין געהאט א טענה — דבר, ווער זענען עס די צו וועמען דו רעדסט, באטעניו? אל בני ישראל, דאס זענען דאך די יידן! אמור, צו וועמען זאגסטו? אל בני ישראל, צו די קינדער פון ישראל. צו וועמען גיבסטו באפעלן? את בני ישראל, צו דיין פאלק ישראל!

און אז ער האט שוין באוויזן, אז די יידן זענען אזוי חשוב, האט ער אנגעהויבן דערמאנען דעם רבונו של עולם, וואס ער אליין האט געזאגט וועגן די יידן:

— כה תברכו, וועמען האסטו דען געהייסן בענטשן, טייערער פאטער אין הימל? את בני ישראל, די יידן!

רעג איך דיר דערפאר נאך א מאל: מה לך אצל ישראל? וואס האסטו צום פאלק ישראל?

זענען דען יידן דאס איינציקע פאלק אויף דער וועלט? הלא יש לך כמה כשדים, פרסיים, ישמעאלים, מדינים, דו האסט דאך אזוי פיל כאלדעער, פערסיער, טערקן און מידיאנער, מה לך אצל ישראל? פארוואס האסטו נאר צו טון מיט די יידן? אלא מאי, וואס קאן פון דעם געדרונגען ווערן? אז חביבין עליך ישראל, אז די יידן זענען דיר באליבט, א ראיה, שנקראו בנים למקום ברוך הוא, ווייל מען רופט זיי דעם אויבערשטנס קינדער.

און אז דער בערדיטשעווער האט שוין געמאכט דעם דאזיקן אויספיר, האט ער שוין געקאנט פאדערן ווי קינדער פון א טאטן.

די צוגרייטונגען פאר דער שמונה-עשרה זענען געווען געמאכט. ער האט שוין זיך געהעריק פארקניפט מיט דעם רבונו של עולם. עס איז נישט געווען בלויז ר' לוי יצחק בערדיטשעווער, וואס איז געשטאנען פאר גאט, ברוך הוא, נאר דאס גאנצע פאלק ישראל, אלע גאטס קינדער און אלע קומענדיק מיט דעם זעלבן פארלאנג, אז דער אויבערשטער זאל זיי באהאנדלען ווי קינדער, און געבן זיי אגוט יאר און א געזונט יאר.

גימל.

דאס יידישע ביאלע אין יאר ה'תרצ"ו

ה'תרצ"ו פון עקאנאמישן, פאליטישן, געזעלשאפטלעכן לעבן אין ביאלע, הייסט אינטערציען א ס"ה פון א אוועקגעגאנגען יאר פון פיין, דענערווירונג און אפשוואכונג פון דער מיטן אייגנגעהאלטענער פאזיציע. ערגער איז נאך, וואס סזעט זיך נישט קיין שום ליכטיקערע פערספעקטיוון אויף א בעסערן מארגן, און דאך מוזן מיר זיך טרייסטן און אויסדויערן אויף אונזערע פאזיציעס, ווייל מיר זענען יידן — און ייד זהאבן שטענדיק שלעכטס, אפשר נאך ערגערס דורכגעמאכט און יידן געבליבן, מער גרעסערע שונאים דורכגעלעבט און די היינטיקע אויך איבערקומען.

* * *

מיר דארפן נישט זיין געפאלן ביי זיך און נישט פארמאכן די אויגן אויף די שוועריקייט, וועלכע מיר מאכן טעגלעך דורך אלס יידן. מיר דארפן זיך נישט מאכן קיין אילוזיעס און פארמאכן די אויגן אויף דעם, וואס דערווארטעט אונז, און דאך — מיט שטאלץ, מיט גלויבן און האפענונג אויף א בעסערן מארגן פאר אונז אלס פאלק, פאר אונז אלס יידן אריינטרעטן אין אנקומענדיקן יאר ה'תרצ"ז, ווייל ווי שטענדיק זאגן מיר היינט אויך:

תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה

חיים מיאדעק.

פון ביאַלער לעבן

די קהלה־וואַלן.

דעם 6־טן איז פאָרגעקומען די קהלה־וואַלן אין ביאַלע.

אַריינגעטראָגן איז געוואָרן 7 ליסטעס, פון וועלכע 5 האָבן באַקומען מאַנדאַטן, די איבעריקע צוויי ליסטעס, זענען נישט געווען בלאָקירט מיט קיינעם, און האָבן געהאַט צו ווייניק שטימען צו באַקומען אַ מאַנדאַט.

די פאַראינטערעסירונג מיט די וואַלן, איז געווען ביים רעליגיעזן טייל באַפעלקערונג אַ גענוג שטאַרקע. פון די 1.500 וואַל־באַרעכטיקטע האָבן געשטימט 1.172.

דעם רעזולטאַט, גיבן מיר איבער אין קאָמוניקאַט פון דער גמינע פאַרוואַלטונג.

פראָטעסטן קעגן די וואַלן

ווי מיר ווערן געוווּר, גרייטן זיך אַ גאַנצע רייע ווײלער, אַרייצוטראָגן פראָטעסטן, קעגן דעם רעזולטאַט פון די וואַלן. אַלס מאָטיוו ווערט אָנגעגעבן דאָס, וואָס אַ סך טויטע, האָבן „געשטימט". אויך האָבן געשטימט מענטשן, וועלכע וווינען שוין נישט צו עטלעכע יאָר אין ביאַלע. אייניקע האָט מען דערקלערט, דאָס זיי זענען נישטאָ אין די ווײלער־רשימות, אין דער צייט, ווען מען האָט שוין געהאַט פאַר זיי אָפּגעשטימט. טייל פראָטעסטירן קעגן וואַל־טעראָר, וואָס דער ג"ח האָט אָנגעווענדעט.

אויך געוויסע פאָרמעלע אָנגעלעגנהייטן, זענען נישט אין אָרדנונג אין ענין „ביאַלער־וואַלן".

מעגלעך, אַז די וואַלן וועלן געפּסלט ווערן.

פון ביאַלער־קאָמיטעט פאַרן פאַרטיידיקונגס־פאָנד (Fundusz Obrony Narodowej)

דעם 8־טן ה. מ., איז אין לאָקאַל פון קרייז־געריכט פאָרגעקומען אַ פאַרזאַמלונג פון פּאָוויאַטאָוון פ. א. נ.־קאָמיטעט.

סוגנען באַהאַנדלט געוואָרן די פראַגן וועגן איינטיילן און פאַרשטאַרקן די „פאָן"־טעטיקייט אין ביאַלער פּאָוויאַט.

נאָך אַ גענויער און אַלזייטיקער דיסקוסיע, איז באַשלאָסן געוואָרן איינצוטיילן ביאַלע אין זיבן ראַיאָנען, און אין שפּיץ פון יעדן ראַיאָן, אַוועקשטעלן אַ פאַרטרויאונגס־מאַן.

די זיבן פאַרטרויאונגס־מענער פאַר ביאַלע זענען די ה"ה: לעאָן סקולסקי, פּיאָטר סוסטשינסקי, אַנטאָני קראַטשינסקי, מיכאַל האָפּער, סט. ביערנאַצקי, קאַפּיטאַן פר. יאַשינסקי, פּולקאָווניק וואַלצזיאַן יאַכימאָוויטש.

קאַסיר פון קאָמיטעט איז ה' באָניקאָווסקי.

אין די נאָענסטע טעג טרעט צו „פאָן" צו אַן ענערגישע אַקציע.

אָנשטאָט ביז 11, נאָר ביז 9 אַזייגער

ד. 1 אָקטאָבער ד. י. גייט אַריין אין קראַפט די פאַראָרדנונג, אַז אַלע פּרוכטן און סאָדע־וואַסער־געוועלבער, וועלן אין די ווינטער האַנדלס־שעה'ן, מעגן אָפן זיין נאָר ביז 9 אַזייגער אָוונט, אָנשטאָט ווי סאיז ביז יעצט געווען 11 אַזייגער אָוונט.

אַכטונג, אייזן־סוחרים

די קרייז־דירעקציע פון שעדלעצער פּאָסט־אַמט מעלדעט אונז, דאָס דעם 24 ה. מ. 10 פרי, ווערט אין ביוראָ פון פּאָסט־אַמט אין שעדלעץ, פּילסודסקי 4 №, פאָרקומען אַ ליציטאַציע אויף 2.800 קג. צוויי־מילימעטרדיקן אַלטן דראָט און פון 4.500 קג. אַלט אייזן.

אויסער דעם ווערט אין **ביאַלער פּאָסט־אַמט** פאַרקויפט 3.500 קג. אַלט אייזן און 730 קג. אַלט דראָט. דער פּרייז פאַר אַלט אייזן איז 6 גר. אַ קילאָ און פאַר דראָט 15 גר. אַ קילאָ.

דאָס אייזן איז צו באַקוקן אין היגן פּאָסט־אַמט, וועלכע דערטיילט אויך אינפאָרמאַציעס וועגן דער ליציטאַציע.

שטייער־ענינים

דאָס אויפמאָנען די שטייערן וועט פאַרשטאַרקט ווערן

סאיז פאַראָרדנט געוואָרן, אַז די שטייער־אַמטן זאָלן צוטרעטן ענערגיש אויפצומאָנען די לויפנדע און פאַרלעצגענע שטייערן. גלייכצייטיק זענען די שטייער־אַמטן באַרעכטיקט געוואָרן פונאַנדערצולייגן די אויסגעמאָסטענע און לויפנדע שטייערן ביזן 1. 4. 1937.

אין די שטייער־ספערן האָט מען זיך ענדלעך איבערצייגט, אַז דאָס ראַציאָנעלע פאַנאַנדערלייגן די שטייערן אויף ראַטעס ווירקט, אַז סאָלן איינפליסן גרעסערע שטייער־סומעס.

ספּעציעלער אויספאָרשונגס אַמט פאַר פינאַנס־פאַרברעכער

ביי יעדער פינאַנס־קאַמער איז איצט געשאַפן געוואָרן אַ אינספּעקטאָראַט, אַלס ספּעציעלער אָרגאַן צו פאַרהיטן, אַנטדעקן און פאַרפאָלגן שטייער־ און מאָנאָפּאָל־פאַרברעכנס.

דער אינספּעקטאָראַט וועט טראָגן דעם כאַראַקטער פון אַ ספּעציעלן אויספאָרשונגס־אַמט פאַר דעם מין פאַרברעכנס.

די פונקציע פון אינספּעקטאָראַט וועט דערפילן די שטייער־בריגאַדע, וועלכע איז ביז איצט באַשטימט געווען ספּעציעל פאַר אַקציע־פאַרברעכנס.

פאַראָרדנ. פון פינ.־מינ. פון 26. 7. ה. י.

אויב עס אינטערסירט־ווייס!

אַז די אַלע שטייער־צאָלער, וועלכע זאָבן באַקומען צאָלונגס־נאַקאַזן אויף דאַכאָכאָווע־שטייער פון היי־יאָר, פאַרן 16 שערפּיען, איז דער לעצטער טערמין צו באַצאָלן דעם שטייער, דעם 15־טן ווזשעסיען, נאָך דעם טערמין, וועט מען שוין צורעכענען שטראָף מיט צינזן, און מהאָט רעכט צו מאַכן אַ עקזעקוציע. די וואָס האָבן די צאָלונגס־נאַקאַזן באַקומען שפּעטער, פאַר זיי איז דער לעצטער טערמין צו צאָלן, אין 30 טעג שפּעטער נאָכן באַקומען דעם נאַקאַז. דערביי איז צו באַמערקן, אַז די נאַטשאַלניקעס פון שטייער־אַמט, האָבן אין זייער קאָמפּעטענץ, צו צולייגן אויף ראַטעס דעם שטייער, אויסצוצאָלן אים אין 6 מאָנאַטלעכע ראַטעס אין משך פון דער צייט, ביזן 1 קווענצען 1937. די הנחה ווערט אָבער גערן געמאַכט נאָר די, וואָס ווענדן זיך וועגן דעם, איידער עס ענדיקט זיך דער לעצטער טערמין.

קוויטל. ווי ושע האָב איך געקאָנט האָבּ אַזאַ אמונה אין נומער 7 !

האָב איך טאַקע פרייטאָג צוגאַכטס קיין אויג, לא עליכם, נישט צוגעטון. אין קאָפּ האָט געשווינדלט, פאַר מיינע אויגן, האָב איך אין דער פינסטערניש, נאָר נומערן געזעען און ביי יעדעס מאָל, וואָס כהאָב אַ נומער דערזעען, האָב איך געוואָלט באַקלערן גוט, אפשר זאָל איך שטימען פאַר דעם און איידער וואָס איידער ווען, איז ער שוין פאַרשוואונדען און אַ צווייטער נומער האָט זיך באַוויזן אין אַזוי כסדר אָן אויפהער, האָבן זיך די נומערן געדרייט פאַר מיינע אויגן, ווי אין אַ אילוזיאָן ר"ל.

איך האָב שוין קוים דערלעבט, סזאָל טאָג ווערן, בין איך אַוועק אין ביה"מ צו תהלים. ווי נאָר כבין אַריין אין ביה"מ, איז צו מיר צוגעקומען דער תלמוד־תורה־ייד און אָנגעהויבן איינטענה'ן און אויפווייזן, אַז איך דאַרף און מוז גלאָסעווען אויפן 7.

דערזעט מיר אַ האַנטווערקער און שלעפּט מיר אַוועק פון ת"ת־ייד. גלויבט אים נישט, זאָגט צו מיר, דער האַנטווערקער. ביי אים ווערט איר דעם אמת נישט דערגיין, ער האָט דאָך צוויי קולות, איינס אַ באַטאָווע, גראָב ווי אַ פאַס און איינס אַ סאָפּראַן — דין ווי פּאַפּיר. קומט עקסטרע צו שלש עשרה מדות אין בית־המדרש אַריין, וועט איר זיך איבערצייגן, איר וועט קיינמאָל נישט וויסן, וועלכעס קול איז דאָס אמתע. וואָס דאַרפט איר מער, אָט טאַקע ביי די וואַלן, האָט ער פריער אָנגערעדט ר' ישראל אלי'ן, ער זאָל זיין קאַנדידאַטור צוריקציען און נאָכבער אין עטלעכע טעג שפּעטער, האָט ער אים ווידער אָנגערעדט, ער זאָל יאָ קאַנדידירן. האָט טאַקע ר' ישראל אַזוי געכאַפּט זיך מיט וועמען ער האָט צוטון און האָט אים נישט געהערט מער מיט זיינע עצות ובכן, זאָל איך שטימען בעסער אויפן נומער 6. סיי ווי, איך בין ל"ע ווי צעחישט געווען, וואָס טוט מען?

ערשט אַ זייגער 4 נאָך מיטאָג, שבת, אויסהערנדיק ר' הינך'ס רעדע, האָב איך מיר איבערצייגט, אַז נאָר אויפן נומער 7 דאַרף איך שטימען. זיין רעדע האָט אַזוי געווירקט אויף מיר, אַז איך האָב שוין גאָרנישט געקלערט אַנדערש צו טון. אַזוי רעדן, אַז סזאָל פאַרכאַפּן דעם גאַנצן עולם צוהערער, האָב איך אַמאָל געהערט, להבדיל בין החיים, דעם שטומען וואַסער־טרעגער ע"ה, ר' הינך'ן צו לאַנגע יאָר.

מוצ"ש בין איך ב"ה רויק איבערגעשלאָפן. באַלד בבוקר, האָב איך געדאַוונט פון פאָרנט און אַוועק אין גמינע אָפּטון די עבודת „הקודש", גלאָסעווען. אויפן וועג האָט מיר פאַרהאַלטן דער „גרויסער" קליינהענדלער און דוקא, איך זאָל אים מוסר זיין פאַר וועלכן נומער איך גיי שטימען. למאי נפקא מניה, פרעג איך, ווערט ער בייז און דראָט מיר: איך דאַרף עס וויסן, זאָגט ער. באַלד רוקט זיך צו מיר צו אַ מעקלער, נעמט מיר אין אַ זייט און גיט מיר צו פאַרשטיין, אַז איך דאַרף נישט איינרייסן מיטן „גרויסן" מענטש, און אַז איך בין מחויב צו שטימען פאַרן נומער 3. ערשטנס אַ גמ"ח, צווייטנס, האָט ער שוין דורכגעפירט, צו אַלע טרעגער, פורמאַנעס, און דראָשקאַזשעס און אויך רעוויזאָניסטן וועלן שטימען פאַרן נומער 3 -- און ער גאַראַנטירט מיר, אַז תיכף ווי דער 3 וועט מנצח זיין — און דאָס איז ער זיכער — וועט מען מיר ברענגען אַ ר"ז, נאָיִט פאַטשטעניע, אַ טוב למאכל ונחמד למראה. איך גיב אַ קוק אויף מיין מעקלער, אַ פּניהל גלאַט און פריש אָפּראַזירט. טראַכט איך מיר, אָט דער וועט עס מיר מזכה זיין מיט אַ רב? נעם איך אים אויפן צימבל און וואָס איז מנהה בית־החיים? פאַרלירט ער דאָס לשון. פרעג איך ווייטער, פאַרוואָס רעדט מען נישט ווי דער נומער 7 מכה ארץ־ישראל־אויפבוי, דאַן וועט מען האָט צוהילף די רעוויזיאָניסטן?

בקיצור, איך האָב אים געלאָזט שטיין מיט זיין מעקלעריי, אַוועק אין גמינע און האָב אַריינגעוואָרפן אַ נומער 7.

בעת מעשה, ווען דער קאָנווערט מיטן מיין נומער האָבן זיך אַראָנגעלאָזט אין דער אורנע, האָב איך געפילט ווי סזאָל זיך האָבן ח"ו אָפּגעריסן עפּעס ביי מיר אין האַרצן. ווער ווייסט טאָמער חלילה, האָט דער 7 אַ מפּלה און דאַן האָב איך פאַרלוירן אַלץ. אַ גאַנצן טאָג בין איך אַרומגעלאָפן און געשלעפּט ייִדן, אַז זיי זאָלן געבן זייערע שטימען פאַרן 7.

ווען מהאָט גענומען ציילן די שטימען, האָט מיר געטיאָקעט אין האַרצן ווי ביי אַ גזלן, ווער ווייסט. מען האָט מיר אַפילו באַרויקט באשר מהאָט געמאַכט אַ שטיקל שותפות מיטן 3 און זיי מיט די רעוויזיאָניסטן, וועלן אַריינברענגען אין שותפות אַ מאַטניאַ מיט שטימען. דאָך האָב איך שטייענדיק אונטער די גמינע־פענסטער געציטערט פאַר אַ דורכפאַל. איך האָב שוין באַדיי מתפלל געווען פאַרן 3, אַפי מיין וועקסל זאָל קורצנט זיין.

איך קאָן דיר זאָגן, אַז כהאָב געהערט ווי איינער שרייט אַראָפּ דורכן פענסטער: אַ טויט דעם נומער 3, האָב איך געמיינט, אַז איך ענדיק חלילה. נאָר באַלד האָט זיך דערהערט געשרייען: מזל־טוב, מזל־טוב מיין 7 האָט מנצח געווען — און אַ גליקלעכער בין איך אַוועק אַהיים.

אויף צומאָרגנס, בין איך, אַ צופרידענער, אַרויס אין גאַס, באַמערק איך עפּעס, אַז מיינע זיבעניער זענען נישט אַזוי בגלופין. סטייטש, פרעג איך, נאָך אַזאַ נצחון? גיט מען מיר צו פאַרשטיין, אַז דער נצחון איז נישט אַזוי גוואַלדיק. ס"ה, האָט דער שותף אָפּגענאַרט. מהאָט גערעכנט, אַז דער „גרויסער", וועלכער האָט זיך אַליין געשטעלט אויפן ערשטן אָרט, וועט ציען אַ וועלט מיט שטימען, לסוף האָט ער געהאַט פונקט אַזויפיל, וויפיל סהאָט געהאַט שטימען אַ גאַנץ געוויינלעכער קליינהענדלער, ביי די פריערדיקע וואַלן צו דער קהלה, אויף דער זעלבער ליסטע אָן די רעוויזיאָניסטן. אַפניט, אַז רעוויזיאָניסטן איז אויך דאָ קויב אַ מנין און דאָס האָט גורם געווען, אַז אָנשטאָט אַ רעליגיעזן ייד, האָט גאָר דער זייליקער נומער 7, אַריינגעפירט דוקא אַ גלות.

דערהערט אַזאַ מעשה, בין איך גלייך אַוועק דיסקאָנטירן דאָס וועקסל. איך זע שוין, אַז קיין גרויסע גליקן וועל איך דאָ נישט מאַכן. מייגסטו זיך איינהערן, ווי דיסקאָנטערן זענען באַרעכנט, ער קאָן, זאָגט ער, דאָס וועקסל נישט דיסקאָנטירן, מפני כמה טעמים: ערשטנס, איז 7 אַ ליגן, זאָגט די וועלט. צווייטנס, זאָגט ער, איז נאָך דער נצחון נישט קיין זיכערער, באשר די אַנדערע ליסטעס, פראָטעסטירן. סאיז אַ סברא, אַז מוועט נאָך אַמאָל איבערגיין, ווייל מתים האָבן אָנטייל גענומען אין גלאָסעווען. פרעג איך אים, ווי איז עס מעגלעך, איך האָב דאָך אַליין געזעען, ווי כהנים האָבן אין זעלבן צימער געגלאָסעוועט? ענטפערט ער מיר, אַז אויב אפילו די מתים זענען קיין מתים נישט, איז אויך אַ ספק, צי דאָס וועקסל וועט געצאָלט ווערן, ווייל די מערהייט, איז קיין מערהייט נישט. וואָס, פרעג איך, איר גלויבט נישט, אַז ר' יאָשע בער בריסקער, וועט אָט די אַלע זאַכן וואָס דער 7 האָט זיך מתחייב געווען, אַקצעפּטירן? וואָס איז, זאָגט ער, אַ נפקא מניה, איך גיב נישט פאַר די אַלע התחייבותן קיין צעבראָכענעם שילינגער.

איצט דריי איך מיר אַרום מיטן וועקסל, כבין אַ גביר און האָב ל"ע גאָרנישט. אפשר, ידידי, וואָלסטו געפּאַקט עפּעס אַ נישט אַזאַ איבערגעשפּיצטן דיסקאָנטער, וועלכער וואָלט מיר דיסקאָנטירט, כאָטש דעם בית־החיים אַליין. מיט דער רעשט וועל איך שוין וואַרטן.

איך וואָלט אָבער דאָס אָפּגעלעגט אויף נאָך די ימי־נוראים, ווייל באמת האַלט איך אויך, אַז סאיז אַ שוואַך וועקסל און סוועט זיכער פראָטעסטירט ווערן און מיוועט דאַרפן דעם גאַנצן רעליגיעזן קאָמיטעט לאָדן צום ונתנה תוקף, ווייל איך נישט בפיוט אַריינפירן אין אַזעלכע פאַרכטיקע טעג און אָפּנאַרן אַ יידן. באמת בין איך דאָך קיין זיבעניער נישט און קאָן נישט אַזוי אָפּנאַרן, ווי זיי מיט זייערע התחייבותן, וואָס וועלן קיינמאָל נישט געצאָלט ווערן.

נאָר גאָרנישט, סאיז ערב ראש־השנה. איז גלייכער ממליץ צו זיין אויף יידן, אַז זיי די זיבעניער האָבן נאָר אויסן געווען צו פאַנגען שטימען, ווייל סאיז ביי זיי טייער און הייליק דער כבוד פון כלל־ישראל, האָבן זיי זיך דערלויבט, לויט דער עצה פון „קאָרץ פּראַטיג", אַביסל משקר צו זיין, אָבער באמת זענען די אַלע יידן, חוץ ביי וואַלן גאַנץ ערלעכע מענטשן און איך ווינטש זיי אַלע פון נומער איינס ביז נומער זיבן — אַ כתיבה וחתימה טובה, צוזאַמען מיטן גאַנצן כלל ישראל.

ידידך **אורח.**

KINO ALBA — „KASINO DE PARIS"

קאנסטאנטינווו פאדל.

אונזער שטעטל איז מיט די איצטיקע קהלה־וואלן א אויסנאם פון אלע יידישע שטעט און שטעטלעך אין לאנד. אומע־טום [illegible] זיך, עס טומלט זיך, א האנ[illegible], א [illegible]ריד, עפעס א קלייניקייט! קהלה־וואלן. אבער ביי אונז איז שא שטיל, קיינער האט נישט געוואלט דעם גרויסן כבוד צו ווערן דאזאר, קיין ליסטע איז בכלל נישט אריינגעטראגן געווארן און די וואל־קאמיסיע, וועלכע האט באלט אין אנהויב פארקאטשעט די ארבל און זיך פארמאסטן, נישט אויף קיין קאטאוועס, צו לערנען בלק מיט די „פושעים“ און מיט „עמך“, שער און אייזן, איז נעבעך איצט געבליבן „כצאן בלי רועה“, ווי א קאץ אן וואנסעס...

די סיבות וואס האבן דערפירט צו דער אבסטינענץ פון די קהלה־וואלן, זענען גאנץ פשוטע. די ציונים, וועלכע האבן ביי די פאריקע קהל"ה־וואלן ארויס־געשטעלט א אייגענע ליסטע און אדורכ־געפירט 3 מאנדאטן, האבן באשלאסן נישט צו אנגאזשירן זיך אין די איצטי־קע קהלה־וואלן, צוליב דער לעצטער באגרענעצטער טעטיקייט. וויסנדיק פאראויס, אז קיין שום ענדערונג אין דער ביז־איצטיקער קהלה־טעטיקייט, וועט זיך נישט לאזן רעאליזירן, האבן די ציונים (פון אלע ריכטונגען) בא־שלאסן נישט אריינצוטרעטן אין זומפ און נישט נעמען אויף זיך קיין שום פאראנטווארטלעכקייט.

די חסידים מכל המינים, האבן אויך קיין חשק נישט געהאט צו פארנעמען זיך מיט וואלן, נישט צוליב וועלכער סאיז אידעאישע אדער ווירטשאפטלעכע מאטיוון, נאר צוליב... קללות פאר וועלכע אונזערע חסידים האבן שטארק מורא. דער עטאט ווערט איינגעמאנט דורך דעם עקזעקוטאר. דער רב מיט זיין פענסיע איז אויך נישט צופרידן. די בעלי־בתים שרייען, אז דער עטאט איז צו גרויס און שעלטן. דער רב שרייט, אז די פענסיע איז צו קליין און שעלט... קללות פון פארנט און פון אונטן, איז פאר א חסיד צו פיל. האבן זיי באשלאסן – ניין! מיר לעגן זיך נישט צווישן האמער און קאוואדלע, און זיי האבן געהאלטןווארט און זיך נישט געלייגט...

די היגנטווערקער, האבן אפילו יא חשק געהאט צו ווערן דאזארעס און פארוואס טאקע נישט? איז די מעשה אבער אזוי: ערשטנס זענען זיי נישט אזעלכע מזיקים אין הלכות וואלן, והשנית – דארף מען דאך זיין עפעס „גראמאטנע“... דר טנס, זענען זיי אזוי אויך שטארק פארנומען, מען קעמפט איבער א – בעל־קורא. איין צד וויל שמערלען, דער צווייטער צד וויל – בערלען פאר א בעל־קורא. און יעדן שבת גייט דער בית־המדרש אויף רע־דער. און גיין, גייט דאס אויס צום טשאלענט.

וואס וועט זיין? ווארשיינלעך, וועט דער סטאראסטע נאמינירן דאזארעס ביי אינז. די קהל"ה־פארוואלטונג האט שוין אריינגעשיקט צום סטאראסטע א ליסטע פון פערזאנען, מיט דער פראפאזיציע צו זיי אלס דאזארעס.

דער רב, ווען די ליסטע איז נישט צום הארצן, האט שוין אויך אריינגע־שיקט צום סטאראסטע א קאנטער־ליסטע. וועמענס ליסט סהאט גרעסערע שאנסן, איז נישט באוווסט. יעדנפאלס א „דועל“ צווישןביידע ליסטעס איז אוממער־מיידלעך...

אט אזוי צעפאקערט זיך ביי אונז א קאמף וועגן דאזארעס. אומזיסט תרעומות געהאט צום רבונו של עולם, פארוואס ער האט [illegible] אונזער שטעטל נישט מזכה געווען מיטן „פארגעניגן“, וואס רופט זיך „וואל־מחלוקת“, לסוף ווייזט זיך ארויס, אז אונזער חלק איז חלילה נישט פארמינערט געווארן. אמת טאקע נישט אין דער צייט, אבער ווי זאגט א יידיש שפריך־ווארט: „בעסער שפעטער איידער קיינמאל...

ישראל גארבארש.

טעטיקייטס־פארברייטערונג פון דער פ. ק. א.־אפטיילונג אין לאדוש

פון דעם 1־טן אקטאבער ה. י. וועט פארברייטערט ווערן דער טעטיקייטס־פארנעם פון דער פ. ק. א.־אפטיילונג אין לאדוש, דורך דער איינפירונג פון א פולן טשעקן־אומזאץ און דער אויפ־נעמונג פון אינקאסא־דיספאזיציעס (ווע־צעניעס).

די איינפירונג פון טשעק קאנטאס אויפן ארט אין לאדוש, וועט שאפן פאר קליענטן, וואס וווינען אויפן געביט פון לאדושער אינדוסטרי־קרייז, א רייע באקוועמלעכ־קייטן און וועט זיי צוו. אנד. געבן די מעגלעכקייטן, צו דיספאנירן אויפן ארט מיטן סאלדא און ארויסגעבן דיספאזיצ־יעס (ווע־צעניעס) אויף דירעקטע אויס־צאלונגען, דורך דער לאדושער פ. ק. א.־אפטיילונג, וועלכע וועט זיי דערלעדיקן אין אייגענעם ארבעטס אומפאנג.

די דאזיקע פ. ק. א.־אפטיילונג וועט חוץ־לזה אננעמען צו אינקאסע, וועקסלען און אנדערע התחייבות־דאקומענטן, און די איינקאסירטע סומען, וועלן דירעקט איינפליסן אויף די טשעק־קאנטעס, וואס ווערן געפירט אין לאדוש,

די קליענטן, וואס וואלטן וועלן געניסן פון די דאזיקע באקוועמלעכקייטן, דארפן אין אייגענעם אינטערעס, זיך ווענדן אין דער פ. ק. א.־אפטיילונג אין לאדוש.

קאמוניקאט

רעזולטאט פון די וואלן

צום קהלה־ראט אין ביאלע־פאדל., וועלכע זענען פארגעקומען דעם 6־טן סעפטעמבער 1936 י.

פון דער ליסטע נר. 3 זענען אויסגעווילט געווארן אלס מיטגלידער:

1. וויסמאן דוד, סוחר, 50 י., גראבאנאווער 24.
2. באכראך יוסף, סוחר, 38 י., פרייהייט־פלאץ 19.

פון דער ליסטע נר. 4 זענען אויסגעווילט געווארן אלס מיטגלידער:

1. קאנטאר דוד, סוחר, 47 י., גראבאנאווער 3.

פון דער ליסטע נר. 5 זענען אויסגעווילט געווארן אלס מיטגלידער:

1. נוכאוויטש הערש, סטאלער, 36 י., גראבאנאוו. 21.

פון דער ליסטע נר. 6 זענען אויסגעווילט געווארן אלס מיטגלידער:

1. סטריכער אברהם, סטאלאר, 40 י., פראסטע 5.
2. קאשצמאכער חנינא, שניידער, 55 י., יאנאווער 13.
3. איידלשטיין יהושע, שלאסער, 41 י., סאדאווע 19.
4. זובערמאן בעריש, שוסטער, 34 י., פיעראצק. 9.

פון דער ליסטע נר. 7 זענען אויסגעווילט געווארן אלס מיטגלידער:

1. בערמאן יצחק, סוחר, 63 י., פיעראצק. 4.
2. ראדזינעק הינך, סוחר, 56 י., גראבאנאווער 39.
3. איידלשטיין יידל, סוחר, 60 י., פרייהייט־פלאץ 12.
4. ליבמאן אליעזר, סוחר, 67 י., פיעראצק. 11.
5. רובינשטיין יהושע, סוחר, 55 י., פראסטע 40.

די פארוואלטונג פון דער יידישער קהלה אין ביאלע־פאדל.

ביאלע־פאדל., ד. 7 סעפטעמבער, 1936.

„ALBA“

אל יאלסאן

אין דער פענאמענאלער מוזיק־קאמעדיע

„CASINO de PARIS“

נייער מאדערנסטע שלאגערן

א פארשפעלונג פון טויזנטער סענסאציעס.

דאס פשוט־פולע נאכט־לעבן אין ניו־יארק.

א ראמאן – א דראמע וואס רירט און הייסט דאס הארץ קלאפן שטארקער

דאס איז דער פילם, דער נייעסטער שלאגער, וועלכן „אלבא“ פרעזענ־טירט אונז אויף יום־טוב.

ווארנונג

ה׳ איטשע מאיר גרינבלאט!

מאנופאקטור־קרעמער, יאנאווער № 2

דערלויבנדיק אייך פאר וועגן אייערע לעכערלעכע און גלייכצייטיק פרעכע דראאונגען מיט קא־טוו־ביורעזע, פאדער איך אייך אויף אפצושטעלן אייערע בייז־וויליקע פלוידערייען, מיט וועלכע איר מיינט בייז צושעדיקן מיין נאמען, כדי דערפון [illegible] האבן „סאטיספאקציע“ דער־פאר, וואס איר זענט נעבעך געשטערט געווארן אין אייערע מעשים טובים...

איך ווארן אייך אלזא, אז אויב איר וועט אייערע רכילות נישט אפשטעלן, וועל איך אייער ווילדע בייזוויליקייט מוזן צוימען אויפן געריכטלעכן וועג מיט דער הילף פון שוין פאראנענע עדות.

א. נ.

„Kino Dźw. Tęcza“

דעמאנסטרירט אין די יום־טוב־טעג דעם אומפארגלייכלעכן פילם א. נ.

„די לעצטע טעג פון פאמפעא“

א פילם, וועלכן קיינער וועט נישט פארמיידן צו זעען.

פון מאנטאג ביז דאנערשטאג

„די חתונה־נאכט“

מיט גארדי קופער און אננא סטען אין די הויפט־ראלן

קורצלעך וועלן די „טעטשאס“ פילם־באזוכער באווונדערן דעם פילם:

„איך באשולדיק דיך – מוטער!“

צו דער חתונה פון אונזער ליבע טאכטער און שוועסטע פייגעלע מיט ה׳ בוכהאלטער

ווינטשן מיר זיי פיל גליק און צופרידנקייט

עלטערן, שוועסטער און ברידער פליכטענרייך.

צו דער חתונה פון

פרל׳ פייגע פליכטענרייך מיט ה׳ בוכהאלטער

ווינטשן מיר פיל גליק, די עלטערן — נחת.

לאה, אברהם און הערשל גוכאוויטש.

אונזערע בעסטע ווינטשען דער פאמיליע פליכטענרייך

צו דער חתונה פון זייער טאכטער

פ י י ג ע מיט ה׳ בוכהאלטער

דער יינגער פאר — א גליקלעכע צוקונפט.

פאמיליע גאלבורד.

צו דער חתונה פון

פייגע פליכטענרייך מיט ה׳ בוכהאלטער

ווינטשן מיר זיי גליק, די עלטערן— פיל נחת.

פאמיליע פייגענבוים.

צו דער חתונה פון

פרל׳ **פייגע מלכה פליכטענרייך**

מיט ה׳ **שרגא פייוול בוכהאלטער**

ווינטשן מיר א גליקלעכע צוקונפט

די עלטערן — פיל נחת

פאמיליע פאטשטארוק (ביאלע—וואליע).

דער פאמיליע פליכטענרייך צו דער חתונה

פון זייער טאכטער פייגעלע – פיל נחת

דאס יינגע פאר — א גליקלעך צוזאמענלעבן

מ. האפער און פרוי.

דער פאמיליע פליכטענרייך צו דער חתונה

פון זייער טאכטער פ י י ג ע – ווינטשן מיר פיל נחת

פאמיליע גערשקאפ.

בלימה און משה פייגנבוים.

צו דער חתונה פון

ה׳ פעלדמאן מיט פרל׳ **ח. וויטצער**

ווינטש זיי א גליקלעכע צוקונפט, די עלטערן — נחת.

אברהם גאלדשמידט און פאמיליע.

צו דער האכצייט־פייערונג פון

ה׳ יצחק פעלדמאן מיט פרל׳ **ח. וויטצער**

ווינטשן מיר זיי גליק און צופרידנהייט,

די עלטערן — פיל נחת.

רחל, חיים מרדכי גאלדשמידט.

צו דער חתונה פון פרל׳ פייגע האפער מיט

ה׳ יעקב גאלדצוויג, ווינטשן זיי א הארציקן מזל־טוב

רייצע, יצחק און שרה׳לע עקשטיין

י. פינקעלשטיין.

צו דער חתונה פון

ה׳ יעקב גאלדצוויג מיט פרל׳ פייגע האפער

ווינטשן מיר זיי פיל גליק די עלטערן — פיל נחת.

פאמיליע פליכטענרייך.

לשמוע

אל הרינה ואל התפילה!

עס ווערט באקאנט געמאכט, אז אויך היי־יאר וועט דער צווייטער מנין פון גרויסן בית־המדרש, דאווענען אין די ימים־נוראים, אין בית־יעקב, פרייהייטס־פלאץ 24.

ספעציעלע פלעצער פאר פרויען.

מיר ווינטשן אלע מתפללים א כתוח"ט.

גבאים פון 2־טן מנין דבית המדרש.

מעלדונג

דער „בית־לחם“־קאמיטעט בעט דאמיט, אז דעם שניידער גבריאל׳קע, זאל מען קיין חלות און ברויט נישט געבן פארן בית־לחם, ווייל ער נעמט דאס פאר זיך

„בית־לחם“־קאמיטעט אין ביאלע.

Kino Dźw. „ŚWIATOWID“

פרעזענטירט פון מארגן אן

„טאשאנס נייע איבערלעבנישן“

א פילם פאר אלע

פון מאנטאג

„די פרוי אונטער א קאנטראל“

אלע פרויען וועלן דעם פילם באוווּנדערן

קורצלעך:

פראנציסקא גאאל אלס אילאנקא אין

„פאפריקא“

קינא „שוויאטאוויד“ — „די פרוי אונטער א קאנטראל“

Redaktor - wydawca: Chaim D. Miodek. Druk. „Express“, Biała-Podlaska, Piłsudskiego 6.